

**Докторант Даутұлы Тұрсынбайдың
«8D02304 – Әдебиеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия
докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған «Жаңылтпаш жанры:
тегі, жанрлық ерекшеліктері, типологиясы» атты диссертациялық
жұмысына отандық кеңесшінің
ПІКІРІ**

Тұрсынбай Даутұлының «Жаңылтпаш жанры: тегі, жанрлық ерекшеліктері, типологиясы» атты «8D02304 – Әдебиеттану» білім беру бағдарламасы» бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған диссертациялық жұмысында жаңылтпаш жанрының өзіндік табиғаты қалыптасуы мен дамуы, сондай-ақ оның қазіргі заман талабына сәйкес жаңару, жаңғыру ерекшеліктері талданған.

Жаңылтпаш – фольклордағы ұсақ жанрлар қатарында ежелден келе жатқан халық шығармашылығының аса маңызды саласы ретінде ерекше назар аударуды қажет етеді. Бүгінде, негізінен, балалардың арасына көшкен бұл жанр осы уақытқа дейін арнайы диссертациялық деңгейде зерттеу нысанына айнала қойған жоқ. Оның жанрлық табиғаты, көркемдік ерекшеліктері мен атқаратын қызметі, бүгінгі балалар әдебиетімен байланыса дамыған жаңа даму өрісі бүгінгі қазақ фольклортану ғылымының аса маңызды арнасы болып табылады.

Сонымен бірге тақырыптың өзектілігі қазіргі заманғы мәдени құндылықтардың жаһандану үдерісінде саралануы мен зерттелуі арқылы арта түседі. Зерттеу жұмысында жаңылтпаштың жанрлық табиғаты, көркемдік сипаттары, заман ағымына сай өзгеруі, жаңа формалардың пайда болуы және оның қоғамдағы қызметі осы қажеттіліктер аясында қарастырылған.

Диссертацияның бірінші тарауы жаңылтпаштың пайда болуы мен дамуы жөніндегі пайымдауларға, жаңылтпаштардың хатқа түсу, жариялану кезеңдері мен зерттелу өрісін саралауды мақсат тұтқан. Жаңылтпаштың жанрлық ерекшеліктері сипатталып, тақырыптық желілері сараланған.

Диссертацияның екінші тарауында жаңылтпаштың жанрлық түр ретіндегі қалыптасуы, қоғамдық-әлеуметтік қызметі, құрылымы, көркемдік сипаттары, басқа жанрлық түрлермен байланысы, сондай-ақ, жаңылтпаштың түркі халықтары фольклорымен салыстырмалы типологиясы талданған. Жаңылтпаштың уақыт өте келе өзгеше түрленіп, жаңа форматта дамуына заманауи технологиялардың, интернет пен әлеуметтік желілердің пайда болуы ерекше ықпал еткені нақты мысал, деректермен дәйектелген.

Диссертацияның үшінші тарауында халық жаңылтпаштары мен көркем әдебиеттің өзара ықпалдастығы мен жаңылтпаш жанрының бүгінгі балалар әдебиеті мен қоғамдық-әлеуметтік өмірдегі орыны мен рөлі қарастырылады.

Фольклорлық жаңылтпаштар мен авторлық жаңылтпаштардың жаңа медиалық форматтар мен әлеуметтік желілердегі көрінісінің жете қамтылуы бұл тараудың тың ғылыми мәселеге арналғандығын көрсетеді. Диссертация авторы қазіргі жаңылтпаштардың бұрынғы дәстүрді дамыта отырып, олардың қалай түрленіп, өзгеріп, жаңа мазмұнмен толығынын, сондай-ақ заманауи

коммуникация құралдарының жаңылтпашқа тигізетін әсеріне барлау жасайды. Бұл, өз кезегінде, жаңылтпаш жанрын зерттеудің жаңа бағыттарын ашады және жаңылтпаштың болашақтағы даму жолдарын болжауға мүмкіндік береді. Өйткені бұдан бұрын жаңылтпаш жанры туралы диссертациялық жұмыс деңгейіндегі іргелі зерттеулер болған жоқ.

Жаңылтпаш жанрының тек әдебиеттану ғана емес, мәдениеттану, этнография және әлеуметтану тұрғысынан да зертеу нысаны екенін жіті назарда ұстау зерттеу жұмысының ғылыми маңыздылығын көрсетеді. Жұмыстағы зерттеу нәтижелері түркі халықтары мәдениеті мен ұлттық құндылықтардың сақталуы және жаңғыруы мәселелеріне үлес қосады. Сонымен қатар жаңылтпаш арқылы балалардың тіл ұстарту, дұрыс сөйлеу дағдысын қалыптастыру ұғымын ғылыми-педагогикалық айналымға енгізу мәселесі күн тәртібіне шығарылып, нақты ұсыныстар айтылады.

Зерттеу жұмысында жасалған пайымдаулардың жаңашылдығы жаңылтпаш жанрының дамуын зерттеуге жаңа серпін береді және қазақ жаңылтпашын рухани мұра ретінде қазіргі заман контекстінде қайта қарастыруға ықпал етеді деп сенеміз.

Докторант Т. Даутұлының зерттеу жұмысының негізгі мазмұны жөнінде ҚР Жоғары Білім және Ғылым аттестату комитеті бекіткен ғылыми журналдар мен шетелдік басылымдарда мақалалар жарияланып, баяндамалар жасалған. Диссертацияның негізгі тұжырымдары мен қорытындыларының жариялануы жеткілікті.

Қорыта айтқанда, Тұрсынбай Даутұлының «8D02304 – Әдебиеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған «Жаңылтпаш жанры: тегі, жанрлық ерекшеліктері, типологиясы» атты диссертациялық жұмысын оң бағалаймын. Диссертациялық кеңесте қорғауға дайын жұмыс деп есептеймін.

Отандық ғылыми кеңесші,
ф.ғ.д., ҚР ҰҒА академигі

Handwritten signature of K. S. Matyjanov

Матыжанов К. С.

К.С. Матыжановтың қолын
қастаймын КАДР БӨЛІМІ
« 20 26 ж. Қолы *Handwritten signature*